

Centenari de la Revista Musical Catalana

Catalunya és un país amb una identitat i característiques pròpies en bona part gràcies a multitud d'iniciatives com la de la Revista Musical Catalana. La seva voluntat de servei i la relació amb els diferents agents de la cultura musical s'han mantingut fermes durant aquests 100 anys d'existència. Normalment, al darrera d'iniciatives concretes sempre hi ha persones, en aquest cas el Consell de Direcció -amb tres membres del qual hem mantingut aquesta entrevista- i en especial la inqüestionable tenacitat i afany de superació de dificultats de Pere Artís, editor de la revista. Enhorabona per la feina feta durant tots aquests anys i que duri molts més!

1. CCM: La Revista Musical Catalana ha fet 100 anys. Al llarg d'aquesta trajectòria hi hagut dues grans etapes.

Quins vincles de relació hi ha entre l'antiga revista i la d'ara? Després de la guerra es va suprimir i posteriorment, al cap d'uns anys, es va aconseguir ressuscitar. Vist amb una certa perspectiva, la filosofia és la mateixa? Com han sigut les dues revistes? La segona pren com a referència la primera?

- LLUÍS MILLET / JAUME COMELLAS: El que és evident és que eren dues èpoques diferents i per tant les revistes també ho han de ser. La primera revista es va publicar des de gener de 1904 a juny de 1936, és a dir, fins a la guerra amb un periodicitat mensual, i de fet era la publicació o butlletí de l'Orfeó Català. Era la primera revista de música de caràcter general, ja que tot i ser d'aquesta entitat coral va passar a ser domini de qualsevol fet musical. A més a més de referències exhaustives de les activitats de l'Orfeó va seguir la vida musical catalana i de l'estranger, amb articles de musicologia i corresponsals. Felip Pedrell, per exemple, des d'una vessant nacionalista va publicar també alguns articles, recensions de revistes musicals estrangeres, cròniques de la vida musical de l'Estat espanyol i articles de fons.

El nexa d'unió entre les dues etapes de la revista és l'Orfeó Català. D'aquí uns anys, quan els estudiosos facin l'anàlisi i la reflexió sobre la revista veuran sobretot en la primera etapa una militància. L'Orfeó Català tenia una clara voluntat d'influenciar des d'un punt de vista d'ideologia musical.

Evidentment els apartats han variat en aquesta segona etapa, però sobretot ara som molt més "híbrids", no volem marcar "doctrina". Repetim que són dues èpoques. Abans estaven molt convençuts del que estaven fent, i en l'actualitat hi ha moltes més incerteses i inseguretats. Cal tenir present que en la primera etapa l'ideari musical atonalista ensopegava amb l'ideari musical d'en Millet i d'en Pedrell... Són dos tipus de "digestions" diferents.

Ara, en l'actualitat, quina ideologia té la música en aquest moment? Per on va? No hi ha imposicions. La revista musical antiga és un immens pou d'informació, i la d'ara, si es llegeix d'aquí uns 50 anys, també serà un pou d'informació sistematitzada, coincidiran les dues publicacions.

- JOAQUIM GARRIGOSA: Hi ha unes diferències evidents. En primer lloc, ara el país és més gran, en quant a gent i en quant a activitat cultural. En el primer període de la revista la major part d'activitats culturals dels països es duen a terme a Barcelona, la força cultural ve d'aquí. Sí que a fora hi ha alguna activitat però la gran força ve de la ciutat comtal. Tots els grups intel·lectuals relacionats amb música estaven assentats a Barcelona i els grans eixos corals també. El pensament musical també ve de Barcelona, una iniciativa orquestral protegida des de l'Ajuntament de Barcelona i un moviment coral centrat a la ciutat però amb moltes extensions.

La RMC respon a l'auditori amb programació estable que en aquell moment hi ha la ciutat de Barcelona, concretament al Palau de la Música. Fora d'això, els concerts musicals són ocasionals. La revista és l'òrgan de difusió de l'Orfeó Català. Està centrat en el pensament orfeònic, un pensament important a Catalunya, i que d'alguna manera ajunta

referents relacionats amb la recerca sobre la identitat musical catalana. És un tema molt relacionat amb l'obra del Cançoner Popular i alhora també hi ha una part important de manifestació popular de la musicologia. Aquest darrer element és únic a Catalunya, no hi havia ni Societat Catalana de Musicologia ni institucions musicològiques importants com les que sortiran després de la guerra, com el Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC) o anys després la mateixa Societat Catalana de Musicologia. En aquell moment no hi havia res. En la RMC hi conflueixen investigacions sobre manuscrits musicals catalans, articles d'un evident caràcter científic com els relacionats amb els manuscrits musicals gregorians, primer publicats a la revista i posteriorment a l'alemany, o els cèlebres escrits d'en Pedrell sobre "Músics vells de la terra", una sèrie d'articles sobre músics catalans dels segles XVI-XVIII publicats entre 1904-1910. La revista dona a conèixer tota aquesta feina d'investigació. En aquest sentit, en aquesta primera etapa la revista és una plataforma de difusió.

Són escrits encara avui dia de referència. Al costat dels grans articles de Pedrell en tenim d'altres que són una herència de la musicologia alemanya d'estil romàntic. Són articles d'opinió gairebé filosòfica respecte a la funció de la música a la societat, ideològics. Hi podem trobar també manifestos de Lluís Millet. D'entrada, hi ha articles de sociologia musical, és a dir, relació "música - societat", i constantment surt la pregunta "quin paper juga la música culta a la societat?".

La RMC d'aquesta primera etapa reflecteix una ideologia molt concreta, el pensament de l'Orfeó Català, un pensament conservador. No ens hem d'enganyar, és conservador a Catalunya, però aquestes idees mateixes traspasades a Castella serien altament progressistes. Una ideologia molt vinculada a la religió. En el període més proper a la guerra hi ha com dos nuclis: un és l'Orfeó Català i l'altre l'Orfeó Gracienc, aquest darrer amb una postura més "d'esquerres" per dir-ho d'alguna manera. Hi ha molts religiosos que escriuen a la RMC amb l'objectiu d'iniciar una tradició catòlica, certament avançada per l'època, però sense deixar de ser el catolicisme d'abans de la guerra, juntament amb el moviment orfeònic, tot plegat clarament en contraposició amb el moviment de Clavé en declivi. Posem un exemple: el cançoner és una "fotografia" musical amb una sèrie de "filtres". El pes de l'eròtica, per citar algun aspecte concret, ha quedat pràcticament esborrat per aquests "filtres". Era l'esperit del moment i no s'ha d'acusar a ningú, al contrari. Van fer una gran feina.

2. Quin ha de ser el paper d'una revista musical periòdica en el context musical actual? Les fronteres entre estils cada cop són més imperceptibles. Com es recullen les inquietuds?

- LL. MILLET / J. COMELLAS: Aquest és el problema! Nosaltres no hem trobat ningú que ens proposés parlar més d'algun estil determinat, potser del pop rock sí que se'ns ha

fet aquest comentari. Tampoc tenim personalitats que ens guiïn o marquin cap camí. En aquests moments quines directrius hi ha? Cap a on va la música? Quin és el gran compositor estrella a nivell universal? Estem en un cert desert de "caminadors" conceptuals.

La revista actual està centrada en el que nosaltres anomenem "música clàssica". Si agafem qualsevol suplement musical d'un diari, veurem que el pes escènic recau cap a la música també dita popular, i molt menys a la clàssica. En canvi, nosaltres no vol dir que no puguem incorporar el parlar de diferents estils musicals, que ho fem, sinó que fonamentalment ens referim a la clàssica i a les darreres tendències.

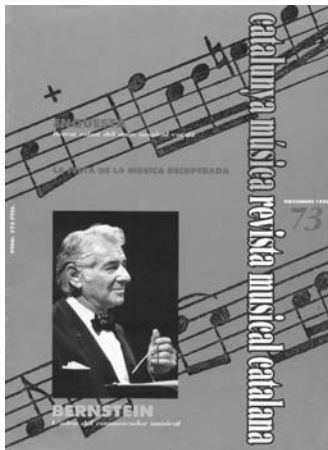
Comparada amb altres revistes musicals també és atípica pel fet que no estem centrats en la discografia sinó en la vida i problemes musicals. En aquest sentit és única. Cada mes tractem un tema concret. Si miréssim el llistat veuríem que el ventall és molt ampli, i una gran majoria centrats en temes de la vida quotidiana del país. Les altres revistes van al grans noms, mentre que nosaltres fem moltes crítiques de gent jove i de concerts on els diaris segur que no en parlaran, no per culpa dels crítics sinó dels criteris dels diaris.

- J.GARRIGOSA: La RMC actual no és referència de pensament actual sobre l'estètica musical. En la primera etapa sí, d'una estètica concreta. No obstant, és una bona revista musical d'informació. En alguns temes musicogràfics, no m'atreveria a dir musicològics, hi ha una bona informació en aspectes històrics de la música, no necessàriament del passat, potser del present, una reflexió d'anàlisi, però es queda aquí, no vol influir en el pensament general, estem més empobrits, no hi ha un plantejament tan clar del que podia ser l'estètica de la música. Hi ha revistes que sí, com la de l'Associació Catalana de Compositors, però llavors el nivell de difusió és molt limitat.

3. Una gran part de les revistes de música recullen temes d'actualitat, de novetats discogràfiques, de concerts, festivals... Molt bé, però i els temes dels articles de fons on s'abordin temes en profunditat o d'investigació? S'està perdent aquest aspecte?

- LL. MILLET / J. COMELLAS: En la revista musical antiga hi havia temes de musicologia. Molts dels articles publicats són avui dia articles de referència internacional. Actualment aquest enfocament musicològic científic no el fem, des del punt de vista divulgatiu sí. En la primera etapa s'havia d'omplir un buit ja que no hi havia publicacions. Avui dia aquesta funció de suplència no és necessària.

En la majoria de revistes musicals actuals un gran percentatge del seu contingut són els discs. A la nostra no. A part, hi ha un altre component important al ser una revista en català, element per a nosaltres irrenunciable. Per criteris purament comercial lligats a la difusió, les editores discogràfiques ens contracten poca publicitat. Els nostres

comentaris i articles musicals no tenen una intencionalitat comercial. Els nostres objectius són la informació i crear un estat d'opinió sobre aspectes musicals del país.

- J. GARRIGOSA: Actualment la revista és més una crònica del que ha passat, d'anunciar el que passarà, en concerts, i d'anar a buscar un treball històric. De totes maneres les revistes musicals actuals, també en general, són manifestacions discogràfiques i amb un percentatge d'articles "amb peatge": "tu em poses un anunci i jo t'escric la teva novetat".

Els ítems d'informació que té la nostra població són molt diversos i inclòs hi ha qui opina que són excessius: internet, diaris, televisió i ràdio... fa que molts cops un no arribi a tot arreu on hauria d'arribar. Abans, qualsevol cantaire d'orfeó adquiria la nostra revista ja que era el poc ressò de l'àmbit en què se sentia interessat. És una situació molt diferent.

4. Molts cops es comenta que la revista està massa vinculada al Palau i amb una manca d'obertura, per quan una descentralització?

- LL. MILLET / J. COMELLAS: Estar massa vinculats a la ciutat de Barcelona és fonamentalment un tema de recursos. Estem oberts però es fa molt difícil. Els corresponsals de comarques generalment també són els mateixos animadors musicals, i en un gran nombre d'ocasions també s'han de dedicar a la docència musical a escoles, conservatoris, instituts, al no poder viure de les corresponsalies, ni tampoc com a promotors o productors musicals. Han de compaginar el seu temps amb altres feines, el que fa tot plegat difícil. No és un tema de manca de voluntat sinó de recursos.

A vegades però tenim una mica la sensació de buit, d'estar treballant amb un producte que la societat no necessita. El gremi professional és poc agraït. En moltes ocasions en les nostres editorials i articles hem tractat temes importants pel sector, "mullant-nos" i prenent part activa en diverses problemàtiques i amb prou feines hi ha hagut comentaris al respecte de recolzaments. Fent ressò de moltes

problemàtiques del sector a l'hora de la veritat ens hem quedat sols davant del "perill" mentre que els interessats es quedaven a la "reraguarda". Sap greu! En alguns actes que hem preparat per a la celebració de l'aniversari de la revista la presència de professionals de la música del país era molt poca. La societat necessita realment la RMC? Aquesta és la pregunta que ens fem constantment. Ja sabem que és un fenomen general, no exclusiu dels nostre sector. No estem una mica saturats de mitjans?

Cal saber destriar la informació. Si qualsevol de nosaltres ha de fer una crítica o algun article en què necessiti informació d'algun compositor o músic d'algun país llunyà al nostre, des d'internet accedim fàcilment a aquesta informació, però cal també que ens preguntem els interessos que hi poden haver al darrera del qui ha escrit aquesta informació. Molts cops són interessos editorials, d'agències de concerts, de discogràfiques... almenys una referència d'aquell compositor de Nova Zelanda, per posar un exemple, la trobes, és extraordinari.

Estem posant sobre la taula el fet que la informació "independent" té un preu. La llibertat té un preu. Tothom té condicionants. Un diari té una empresa i té uns interessos amb uns anunciants. Pot haver més o menys independència, ser més o menys elegant ... En certa manera nosaltres som una revista institucional. En temes conflictius o més candents sempre hem intentat reflectir les opinions de les parts implicades.

- J. GARRIGOSA: El títol respon bastant a l'època anterior. Es podria dir "Cròniques de la vida musical barcelonina" perfectament, perquè es parla poc de comarques, i en aquest moment aquesta vida musical de comarques és molt més important que el que queda reflectit a la revista. Potser si la revista sortís cada dos mesos els continguts serien més acurats. És una revista feta amb pocs mitjans i això delimita molt. Necessita uns incentius econòmics. Segons quines col·laboracions, si no estan compensades degudament l'autor prefereix publicar menys, però quan ho fa està adreçat a revistes més de caràcter científic, amb

una altra manera de recompensar i reconeixement. Perquè no hi pot haver articles similars als "músics vells de la terra"? Uns articles de caràcter històric fets per gent de prestigi i que poguéssim posar a l'abast unes ampliacions constants del que podria ser la història de la música catalana-balear, com del diccionari enciclopèdic. Que sortissin aspectes històrics que fessin de referència en aquell moment. Ara actualment no acabem de ser de referència per aquesta qüestió econòmica.

5. Està clar que hi ha revistes musicals a l'estranger amb alguns articles o continguts que podrien ser de gran interès pels lectors d'aquí. El concepte de traduir articles, d'intercanvis internacionals entre revistes, comptar amb col.laboradors de fora... és té present?

- LL. MILLET / J. COMELLAS: També és un problema econòmic. Hi ha articles que immediatament després de publicar-se en una determinada revista són publicats en d'altres. En molts casos això no ho podem fer degut a que ens demanen molts diners. Malgrat tot, la llista de col.laboradors, no tant sols dels sector musical sinó del intel·lectual, és molt gran i tenint present que les possibilitats de retribució són molt restringides, la bona voluntat i les ganes de participar són bastant significatives.

- J. GARRIGOSA: L'aspecte divulgatiu és important sobretot si es pot convertir en referència musical del país. Revista Musical Catalana? Sí ja que els continguts han de ser des de la nostra òptica, en el sentit que tenim una idiosincràsia i una manera de veure les coses pròpia. Els mitjans actuals no ens ho permeten.

6. La implementació electrònica de la revista, dóna moltes més possibilitats de rebre suggeriments, opinions ...

- LL. MILLET: És una gestió en la que s'hi està pensant. La tenim en "llista d'espera" però ineludiblement serà una realitat en un futur. És evident que internet ha canviat i està canviant en certs aspectes el món de la comunicació. Moltes enciclopèdies ara amb internet no tenen massa sentit. Passant una petita quota no tens perquè tenir el llibre ja que hi pots accedir d'una manera actualitzada.

7. Aquesta darrera pregunta la fem a tots els nostre entrevistats: què creieu que podem fer des del Consell per tal de millorar tots plegats?

- LL. MILLET / J. COMELLAS: El Consell és una institució una mica a l'ombra, o si més no, aquesta és la imatge que en tenim. Tenim un desconeixement mutu i ens cal aprofundir, tot el sector, en aquest coneixement.

- J. GARRIGOSA: Si la RMC és un reflex de la vida musical del país i en el Consell hi conflueixen una gran part d'associacions i empreses musicals, uns i altres haurien de fer un esforç. Tot i això cal tenir present que hi ha àmbits dins dels nostre sector més inestables que d'altres, i que sigui un reflex de tothom no es fàcil sense confondre el que és música amb el que és espectacle musical. Això no vol dir ni més bo ni més dolent, simplement que no ho podem confondre. Hi ha manifestacions artístiques que es serveixen de la música i hi ha manifestacions musicals.

Joan Fradera. Gerent del CCM

PERE ARTÍS: L'IMPULSOR DE LA REAPARICIÓ DE LA REVISTA

El paper de Pere Artís en la recuperació de la Revista Musical Catalana l'any 1984 va ser fonamental. Amb la perspectiva del temps, ens ha fet algunes valoracions significatives al voltant de la trajectòria de la publicació.

"La filosofia entre la primera i la recuperada RMC és la mateixa: la de servir el país. Però la forma és diferent perquè el context cultural també ho és. Difusió, informació i formació són els tres pilars bàsics de la revista, la d'abans i la d'ara".

"En la primera etapa és tan important el que es diu com el que es calla. La postura de la revista respecte a la música moderna era

molt reticent. Hi havia molta polèmica entre el mestre Millet i Schönberg. En canvi, presta molta atenció als comentaris de discos en general i també als de jazz. En l'actualitat, si aquests comentaris els poguéssim fer en castellà molts dels nostres problemes financers no existirien. Ara bé, hi ha un principi de fidelitat al nostre idioma inqüestionable."

"La revista de la segona etapa sorgeix com una forma de cultura musical, no com a vincle entre els socis i l'Orfeó. És un mitjà del fet musical peninsular, internacional i català. Va néixer conjuntament amb el Consorci del Palau i del Liceu, el qual substituï a partir del novembre del 1990 l'emissora Catalunya Música. D'aquesta manera teníem l'exclusiva de publicar la seva programació"

"La fidelitat dels nostres lectors, subscriptors i del Palau és molt gran, per tant podem ser optimistes respecte al futur".

"Les inquietuds es recullen per mitjà del grup de col.laboradors nacionals i estrangers i es vehiculen a través d'escrits rigorosos però amb un llenguatge planer. Per això, crec que estem assolint els objectius fixats".

"Des de la revista per primer cop es va fer una enquesta musical en el país. D'aquesta manera vàrem diagnosticar els gustos de la població. No s'havia fet mai".

"En general la revista té relació amb les entitats musicals del país i això es reflecteix en la gran quantitat d'informació que donem".